

İNTERNETTE ALAN İSİMLERİ UYUŞMAZLIKLARINDA ÇÖZÜM ARAYIŞLARI VE WIPO ARA RAPORU

Yrd.Doç.Dr. TEKİN MEMİŞ*

GİRİŞ

Son yıllarda internette alan isimlerinin dağıtımı ve kullanılması ile ilgili sorunlar üzerinde bir hayli tartışma yaşanmıştır. Bu sorunlar hakkında internet üzerinde hususi sitelerin ve çalışma gruplarının oluştuğu dikkate alınırca alan isimleri etrafındaki sorunların yoğunluğu da anlaşılabilir.

Yoğunlaşan bu sorunlara çözüm üretilebilmesi için ulusal alanda mahkemeler ve doktrinin çabaları yanında uluslararası örgütlerin çabaları da dikkate değerdir. Uluslararası örgütlerin çabalarının ulusal hukuka yorum yapma konusundaki etkisinin yanında ayrı bir önemi de bulunmaktadır. İnternet üzerinde cereyan eden ve hukuku ilgilendiren eylemler artık ulusal boyutları aşmış bulunmaktadır. Alan isimlerinin dağıtımı her ülkede devlete bağlı olmayan bağımsız kurumlar tarafından yapılmaktadır. Ayrıca internet üzerinden alan isminin alınabilmesi de mümkündür. Sadece ulusal alanda düzenleme yapmakla sorunlar çözüme kavuşturulamamaktadır. Ortaya çıkan uyuşmazlıkların taraflarını da ayrı ülkelerde ikamet eden gerçek veya tüzel kişiler oluşturabilmektedir.

Bu çalışmada alan ismi etrafında ortaya çıkan sorunların çözümü için WIPO tarafından Ara Rapor'da ortaya konan çözüm önerileri inceleme konusu yapılacaktır. WIPO tarafından söz konusu raporda ortaya konan çözüm önerilerinin bir kısmı bugün uygulanmaya başlanmıştır. Ara Rapordan sonra WIPO tarafından alan isimleri ile ilgili olarak ortaya konan çözüm önerileri hakkında tarafların görüşleri de alındık-

---

* Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

tan sonra Nihai Rapor hazırlanmıştır. Nihai Rapor, ayrı bir çalışmaya konu olacak kadar geniş olması sebebiyle burada incelenmeyecektir. Alan isimleri ile ilgili ana konuların tartışıldığı Ara Rapor'un incelenmesi, ortaya çıkan hukuki sorunların çözümünde önemli bir köşe taşı oluşturmaktadır.

Çalışma, alan isimlerinin genel sistemini tanıtıcı bir başlıktan sonra alan ismi ile ilgili sorunların ortaya konulduğu ikinci bir başlıkla devam etmektedir. WIPO tarafından alan isimleri ile ilgili girişimler ise üçüncü başlığı oluşturmaktadır. Çalışmanın ağırlık merkezini ise Ara Rapor oluşturmaktadır. Çalışma genel bir değerlendirmenin yapıldığı sonuç kısmı ile tamamlanmaktadır.

I. Elektronik Adres (Alan İsmi) Sistemi (Domainname-System)

A. NUMARA YERİNE ALAN İSMİ

İnternet sistemi birbirinden bağımsız binlerce ağdan oluşmakta ve bu ağlara milyonlarca bilgisayar bağlı bulunmaktadır. Bu bilgisayarlar arasında bağlantı kurulmak istendiğinde her birinin tanınabilmesi gerekmektedir. Bilgisayarların birbirini tanıyabilmesi için birer adrese ihtiyaçları vardır. Bu adreslere internet adresi veya IP (İnternet Protocol) adresi denilmektedir. Bu sistemde kullanılan her bir web sayfasının birbirinden farklı isimleri bulunmaktadır. İsimlerin yazılımlarında yapılacak harf ve işaret hataları, istenilen adresin bulunmasını ya güçleştirecek ya da kullanıcıyı bir başka adrese götürecektir. Aslında gerçek internet adresi telefon numaraları gibi birer sayıdan ibarettir. Numaralandırılmış adresler olan bu sayılar yazıldığı zaman ilgili ana sayfanın bilgisayarına (server) bağlanılmaktadır. Fakat numaraların kullanımı ve hatırlanmasının zorlukları düşünülerek bu sayısal adresler "alan ad"larına dönüştürülmüşlerdir. "Alan adı" yazıldığı an, bilgisayar bunu otomatik olarak sayılara çevirir ve ilgili sayfaya bağlanır¹. Alan isminin yazılmasından sonra ekranın alt tarafında görülen rakamlar, gerçek adresi oluşturmaktadır.

¹ THOMANN, F.H.: Rechtsprobleme des Online-Datenverkehrs (1996-1997), www.rzmuw.ch/docs/thom01.rtf, s. 12; DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Fikri Haklar Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2000, s. 243; BETTINGER, T.: Kennzeichenrecht im Cyberspace: Der kampf um die Domain-Namen, GRUR-Int 1997, H.5, s. 403.

B. ALAN İSMİNİN YAPISI VE DAĞITIMI

İnternet alan adları, uluslar arası platformda gTLD (generic Top Level Domain) olarak adlandırılan int, com, org, net, edu, mil, gov, şeklindeki yedi alan ismi ile, ccTLD (Country Code Top Level Domain) olarak adlandırılan ve ISO-3166 standardında yaklaşık 200 ülke kodundan oluşan adlandırma sistemine dayanmaktadır. Her alan adı mutlaka bir ön ek ile beraber kullanılmalıdır. Alan adı birinci derece ve ikinci derece alan adları olmak üzere en az iki dereceli bir alan adına sahip olmalıdır. Devlet Planlama Teşkilatının internet adresinde bulunan "dpt.gov.tr" örneğinde "gov.tr" birinci derece alan adını, "dpt" ikinci derece alan adını oluşturmaktadır².

Türkiye'de ".tr"³ üst düzey alan adı ve onun altında bulunan ikinci seviye alan adlarının dağıtımı, İnternic'e (Internet Network Information Center) ilk kaydın yapıldığı 1990 yılından beri Ortadoğu Teknik Üniversitesi Tarafından yapılmaktadır⁴. Türkiye'de alan isminin alınabilmesi için ODTÜ'nün kayıt formlarının ve şartlarının yerine getirilmesi gerekmektedir.

C. TİCARİ HAYATTA ALAN ADLARININ ÖNEMİ

İnternetin ilk kullanılmaya başlandığı zamanlar, ticari hayatta etkisinin ne olacağı tahmin edilememiş ve alan adı alma konusu üzerinde de durulmamıştır. Ancak internetin ticari alanda da yaygın bir şekilde kullanılmaya başlaması, alan adlarının önemini ortaya çıkarmıştır. 2000 yılında internet cirosunun dünyada toplam 100-200 milyar dolara, internet üzerinden yapılan reklamların cirosunun ise 2,5

² Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ODTÜ, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı, ".tr Altında Yeralan İnternet Alan Adlarının (Domain Names) Belirlenmesinde İzlenen Politikalar, Yöntemler ve Kurallar", <http://dns.metu.edu.tr/v21.html>.

³ Her ülkeye ait ayrı bir üst düzey alan ismi bulunmaktadır. Örneğin, "tr" Türkiye, "de" Alamanya, "ch" İsviçre, "at" Avusturya'yı ifade eden üst düzey alan isimleridir.

⁴ ODTÜ, ".tr" Altında Yer Alan, s. 1; Fakat, DPT'nin Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ise 1993'ten beri dağıtımın ODTÜ tarafından yapıldığı belirtilmektedir, bkz. s. 249.

milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir⁵. Bir başka tahminde ise 2002 yılında firmalar arasındaki ticari işlem hacmi 300 milyar ECu olarak gerçekleşecektir⁶.

Günümüzde artık bütün büyük ve tanınmış işletmeler kendilerine bir web sitesi oluşturmakta, bir taraftan ürünlerinin reklamını yapmakta, müşterilere her gün değişen ürün yelpazesini daha çabuk ulaştırmakta, diğer taraftan da bazı mallarını internet üzerinden pazarlamaktadırlar. İnternet üzerinde gerçekleşen gerek reklam gerekse pazarlama maliyetinin düşüklüğü, ticaretin artan bir hızla sanal ortama kayması sonucunu doğurmaktadır.

İşletmeler ya ticari hayatta kullandıkları veya potansiyel müşterileri yani bilgisayar kullanıcılarını çekebilecek isimlerle web sitesinde yer almayı istemektedirler.

Gerek ticari gerekse diğer alanlarda kaydı yapılan alan ismi sayısında sürekli bir artış olmaktadır. Buna örnek olarak 1999 Ekim ayında Almanya'da "de" üst düzey alan ismi altında kayıtlı olan bir milyon olan alan ismi sayısı, 2000 Kasım ayında üç katına çıkmış ve üç milyonu aşmıştır. Almanya'da alan ismi dağıtımını yapan DENIC'in verilerine göre günde ortalama beş bin ila on bin arasında yeni alan ismi kaydı yapılmaktadır ve bu rakamlara göre her 10 saniyeye bir alan ismi kaydı düşmektedir⁷.

D. ALAN İSMİ ALMA USULÜ

Bir alan ismi almak isteyen bir işletme sahibinin önünde birkaç ihtimal bulunmaktadır. Bunlardan birincisi coğrafi bir TLD altında bir alan isminin kayıt edilmesi, diğeri ise dünya çapında bir TLD olan "com" 'lu bir alan isminin kaydedilmesidir. Burada hem coğrafi bir TLD altında hem de genel bir TLD olan "com" altında alan isminin se-

⁵ Schwarz, M.: Merkmale, Entwicklungstendenzen und Problemstellungen des Internet, http://www.jura.uni-muenchen.de/Institute/Internet_I.html, s.3.

⁶ Mitteilung der Kommission, Globalisierung und Informationsgesellschaft, Die Notwendigkeit einer staerkeren internationalen Koordinierung, s. 3 (<http://europa.eu.int>).

⁷ Der Domain-Newsletter, Ausgabe 17, 31.8.2000 (www.domain-recht.de).

çimi de mümkündür. Örneğin Sony firması Japonya'daki web sayfasında "sony.co.jp" alan ismini, Amerika'da açtığı web sayfasında ise "sony.com" ismini kullanmaktadır. Yine bir çok ülkede faaliyet gösteren Siemens Şirketi Avustralya'da "siemens.com.au", Almanya'da "siemens.de", Amerika'da "siemens.com" alan isimlerini kullanmaktadır⁸.

Alan ismi dağıtımını ticari amaçla işletilmemekte, dolayısıyla kar gayesi güdülmemektedir. Ancak masraflar karşılığı olarak belirli bir miktar ücret alınmaktadır. Halihazırda ilk kayıt yılı için 50 dolar, takip eden yıllar için ise 30 dolar talep edilmektedir⁹.

II. Alan ismi Etrafında Ortaya Çıkan Sorunlar

A. GENEL OLARAK

Alan ismi etrafında ortaya çıkan sorunların temelini, kullanılan alan isminin bir başka hakka tecavüz teşkil "etmektedir". Bu tecavüz bazen doğrudan bir başkasının kullandığı isim ve markanın gaspı olarak ortaya çıkmakta bazen de bir haksız rekabet hali oluşturmaktadır¹⁰. Bu sorunlar bir kaç ana başlıkta toplanabilir.

B. MARKA HUKUKU İLE İLGİLİ SORUNLAR

Kullanılan bir alan ismi, tescil edilmiş bir markaya tecavüz teşkil edebilir. Tescilli bir markanın marka sahibinden başkası tarafından alan ismi olarak kullanılması halinde marka hakkına açık bir tecavüz söz konusudur. Markasını ticari hayatta kullanan, markası için belirli bir yatırım yapan, bu marka altında kalite sunan marka sahibinin bu çabalarının semereleri, bu markayı haksız olarak kullanan alan ismi sa-

⁸ BETTINGER, s. 405.

⁹ ODTÜ, ".tr" Altında Yer Alan, s. 5.

¹⁰ Bu konuda bkz. MEMİŞ, T.: "Alan İsmi Etrafında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar", Bilişim Toplumuna Giderken Psikoloji, Sosyoloji ve Hukukta Etkiler Sempozyumu 2001, 23-24 Mart Ankara 2001; MEMİŞ, T.: Cins Ve Meslek İsimlerinin Alan İsmi Olarak Kullanılması Ve Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IV, S. 1-2.

hibi tarafından haksız olarak devşirilmektedir. Bu sebeple alan ismi kullanımı ile marka hakkına tecavüz hukuk tarafından korunmamaktadır.

C. İSİM HAKKI İLE İLGİLİ SORUNLAR

Bir alan isminin kullanımı, gerçek ve tüzel kişilerin kullandıkları isimlere de bir tecavüz teşkil edebilir. Özellikle büyük holdinglerin, tanınmış kimselerin isimleri alan ismi olarak başkaları tarafından alınmaktadır. İsim hakkı ihlal edilen kimseler, mahkemelerden isim haklarının korunmasını talep edebilirler. İsim hakkı ile ilgili hukuki korumadan gerçek kişiler yanında tüzel kişiler de faydalanabilirler.

D. HAKSIZ REKABETLE İLGİLİ SORUNLAR

Kullanılan alan ismi bazı durumlarda haksız rekabet hali de oluşturabilmektedir. Tescil edilmemiş bir markanın korunması ancak haksız rekabet hükümlerine göre mümkündür. Yine bir firmanın ürünlerinin kötülenmesi için kullanılan alan ismi haksız rekabet haline bir örnek olabilir.

III. WIPO ve Alan İsimleri İle İlgili Girişimler

A. GENEL OLARAK

İnternet alan isimlerinin idaresi bugün ICANN(Internet Corporation for Assigned Names and Numbers- İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Birliği) tarafından yapılmaktadır. Fakat bu birlik oluşturuluncaya kadar alan isimleri, NSI (Network Solution Inc) tarafından tahsis ve idare edilmekteydi.

Dünya Fikri Haklar Organizasyonu (WIPO), internette kullanılan alan ismi sistemi için 23.12.1998 tarihinde 93 sayfalık bir "Ara Rapor" hazırlamıştır¹¹. Bu raporda bu tarihe kadar tartışılan konulara çözüm önerileri sunulmuştur. Uzmanlar komitesince hazırlanan bu rapor, Kanada, Singapur, Brezilya, Belçika ve ABD'de resmi olarak

¹¹ Ara Rapor için bkz. Interim Report of the WIPO Internet Domain Name Process (<http://wipo2.wipo.int>, December 23, 1998)

1999'un Mart'ına kadar tartışılmıştır. Söz konusu Ara Rapor ve alan ismi hakkındaki diğer bilgilere, internet üzerinden erişilebilme imkanı mevcuttur. Mart 1999 yılında ise Nihai Rapor (Final Report) hazırlanmıştır¹². Nihai Rapor, alan isminin merkezi idari organı niteliğinde olan ICANN'a iletilmiştir.

B. ARA RAPOR

WIPO Ara Rapor'u, WIPO usulü hakkındaki bir genel girişten başka şu dört alanda usul önerileri ve bilgiler içermektedir: a. Uyuşmazlıkların azaltılması için yöntem, b. Yeknesak bir uyuşmazlık tahkim usulü, c. Tanınmış markalarla ilgili problemler, d. Yeni jenerik TLD'ler (Üst Düzey Alan İsimleri).

1. Uyuşmazlıkların Azaltılması

Ara Raporda şimdiye kadar karışık olmayan ve hızlı bir alan ismi dağıtım sisteminin muhafaza edilmesi esas alınmıştır. Bu sistem, internetten faydalanmayı hızlandırmaktadır. Fakat bu sisteme yapılacak ilavelerle bir taraftan yapılacak kayıt sözleşmesinde kayıt makamlarının hakları ve sorumlulukları, diğer taraftan da alan ismini kayıt yaptıran kimsenin hak ve sorumluluklarının düzenlenmesi planlanmaktadır. Yapılacak kayıt sözleşmelerinde alan ismini alan kimselelerin kimliklerinin tanınabilirliği sağlanarak fikri hakların mülkiyetinin gerçek bir korumasının sağlanması hedeflenmektedir. Alan ismi için başvuruda bulunan kimsenin alan adının tahsisi anında açık ve tam kimliği ile adresinin alınması öngörülmüştür (50)¹³. Yanlış bilgilerin verilmesi halinde kayıt makamı her halükarda kaydı silebilecek ve alan ismini genel kullanıma sunabilecektir (57). Kayıt sözleşmesi, dilekçe sahibinin tescili yapılan alan isminin başkasının korunmaya değer hakları ile çatışmaya düşürmeyeceğine dair bilgisi ve inancına göre yapıldığına dair bir beyanını içermelidir (53).

Alan ismi başvurusunda bulunan kimseden alan ismini kullanma

¹² Nihai Rapor için bkz. Final Report of the WIPO Internet Domain Name Process (<http://wipo2.wipo.int>, April 30, 1999).

¹³ Parantez içindeki rakamlar Ara Rapordaki paragraf numaralarını göstermektedir.

amaçlı aldığını temin etmesi ve kullanma amacını beyan etmesi fikri, raporda kabul görmemiştir (62). Raporda alan ismi istiflenmesinin önüne geçilebilmesinin bir yolu olarak, alan ismi kaydı başvurusunda alınan kayıt ücreti gösterilmektedir (67). Ayrıca istifleme tescilin süresi, düzenli aralıklar içinde tescilin uzatılması dilekçesi ve yeniden bir ücret ödemeye tabi tutularak sınırlanmalıdır (69).

Taraflar kaydın yapılmasıyla birlikte özel bir klozla öngörülen bir tahkim usulüne ve önceden tayin edilmiş yargıya tabi tutulabilirler (58). Klozda hem alan ismi başvuru sahibinin ikametgah mahkemesi hem de alan ismi kaydının yapıldığı kayıt tescil yeri yetkili mahkeme olarak gösterilmiştir (119).

Alan ismi tahsisinde bir ön inceleme ve alan isminin kesin tahsisi için üç aylık bir bekleme süresinin öngörülmesi düşüncesi de kabul görmemiştir. Çünkü böyle bir durum, kayıt usulünü yavaşlatacaktır (75 ve 78). Hangi şartlar altında kayıt bilgilerinin üçüncü kişilere duyurulacağı ve bütün kayıt bilgilerinin nasıl görülebileceği, kamunun menfaatleri kadar bilgilerin korunmasının önemi ve güvenilirlik sorunu ise Brüksel danışma konuşmalarında 17 Şubat 1999'da tartışılmıştır.

2. Yeknesak Bir Tahkim Usulü

Ara Raporda alan ismi sahibi ile marka sahibi arasındaki uyuşmazlıklar için bir çok özelliklerin bulunduğu işaret edilmektedir. Burada kayıt edilen bir alan isminin bir marka hakkını ihlal ettiği zaman bu ihlalin önlenmesi için gereken yargı yolunun zor, uzun ve masraflı olduğuna dikkat çekilmektedir. Alan ismini kayıt ettiren kimsenin menşe ülkesi yargısına ve bu ülkeler Paris Konvansiyonuna veya TRIPS Anlaşmasına tabi iseler kayıt yapan makamın bulunduğu ülkenin yargısına tabi mahkemelere gidişin sınırlanması için öneriler getirilmektedir.

Ara raporun en merkezi konusunu mahkeme dışı bir uyuşmazlık çözüm usulü oluşturmaktadır. WIPO'nun raporunda alan isimleri konusunda ortaya çıkan uyuşmazlıklara normal hukuk yollarına göre daha hızlı çözüm getirecek ve "uluslararası" isim ve marka çekişmezliklerinin unsurlarının değerlendirileceği yeni hukuki enstrümanlara ihtiyaç olduğu fikri hakimdir. Buradan yola çıkarak birbirinden farklı üç ana uyuşmazlık kuralları sunulmaktadır: Uzlaştırma, tahkim ve

özel ve geliştirilmiş idari bir usul (ADR-Dispute Resolution Procedure).

Şekil serbestiyeti özelliğine sahip uzlaştırma usulünde, karar verme yetkisi olmayan ve mevcut çekişmezliği uzlaştırıcı çözüme kavuşturmayı hedefleyen bağımsız bir arabulucu ve bir ismin kullanılmasında hak sahipliği iddia eden iki taraf bulunmaktadır. Arabulucu yoluyla çözümün, herhangi bir usule bağlı tutulmadığından dolayı mecburi bir çözüm yolu olmadığı belirtilmiştir. Arabuluculuk yolu ancak alan ismi başvurusunda yapılan sözleşmede bir hüküm varsa uygulanabilecektir (128). Bu usulün başarısı, tarafların iyiniyetli olmalarına dayanmaktadır ki, önemli olaylarda alan isminin suiistimalinde iyiniyetten bahsedilememektedir. 17 Şubat 1999 Brüksel'deki toplantısında da uyuşmazlık tahkim metodunun bir önceliğe sahip olmadığı açıkça belirtilmiştir. Rapor, alan ismi müracaatçısının tabi olduğu bir arabulucu önerisinin kayıt sözleşmesinde yer almasını öngörmektedir

Tarafların bir uyuşmazlık tahkim usulü öngörmeleri halinde, hake-min getirmiş olduğu çözümle bağlıdırlar. Ara Rapora göre tarafların devlete ait yargı önünde uyuşmazlığın görülmesini seçme hakları sınırlanmamıştır. Devlete ait yargı yetkisinin önceliği ve yetkisinin devam ettiği de vurgulanmıştır. Tahkim usulünün bu etkinliği ve uyuşmazlıklarda uluslararası kurallara uygun bir çözüm için elverişliliği mahzurlarının karşısında bulunmaktadır. Bu sebeple raporda kayıt makamları ile alan ismi başvuru sahipleri arasında yapılan sözleşmede seçimlik bir tahkim klozunun bulundurulması öngörülmektedir (134). Burada özellikle vurgulanan ise tahkim usulünün "online-iletişim" ile yapılabilmesi ve seçimlik tahkim klozu içinde uygun bir hükümün bulunmasıdır (138). Kayıt sözleşmesinin diğer klozlarında ise uyuşmazlık tahkim usulünün online-usulüne göre yapılabilmesi öngörülmektedir. Yeknesak bir uyuşmazlık tahkim politikası için kayıt sözleşmesini yapan kayıt makamı ile merkezi kayıt makamı olan ICANN ile bir bağlantı sağlanmalıdır.

Üçüncü ve pratik bir çözüm yolu da Ara Raporda öngörülmüştür. Bu daha önce IAHC-Önerilerinde de bahsi geçen ve "açık"¹⁴ üst düzey

¹⁴ Ara Raporda açık üst düzey alan isimleri de tanımlanmıştır. Buna göre açık üst düzey alan isimleri, "first come first served" ilkesinin kabul edildiği bütün üst düzey alan isimleridir. Yani alan ismini kullanmaya hak sahibi olan

alan isimleri (TLD) altında her başvuru sahibini hak ihlali iddiaları karşısında özel ve hızlı bir usule tabi tutmaktır. Fakat IAHC-önerisinden farklı olarak belirli bir merkezi usulü ve belirli bir idari kurum (WIPO Mediation and Arbitration Center gibi) tavsiye edilmemiştir. Usuller, ilke olarak çok taraflı bir şekilde Dispute Resolution Service-Providerler olarak zikredilenlerden biri tarafından –herşeyden önce de yeknesak bir usul ve maddi ilkelere göre- icra edilmektedir. Bu providerlerin her biri, ADR-usulü çerçevesinde “hakim” olarak tarafsız ve tecrübeli kişilerin bulunduğu bir liste göstermek zorundadırlar. Kararlar ilke olarak bir kişi tarafından veya tarafların ortak başvurusu ile üç kişiden oluşan jüri tarafından da verilebilir (174). “Hakim”ler (hakemler), taraflar tarafından kendilerine sunulan bir liste içinden seçilebilir. Tarafların uyuşamaması halinde, hakim (hakem), Dispute Resolution service Providerler tarafından tayin edilirler (176).

ADR-usulünün sonuçları taraflar üzerinde bağlayıcı olmamasına karşılık kayıt makamları söz konusu kesin önlemleri icra etmekle yükümlüdürler (145, 165, 187). Tahkim usulünün karşısında taraflar için her halükarda ulusal mahkemelere başvuru yolu açıktır.

Ara Raporda açık marka korsanlığı hallerinde ADR-usulünün maddi bir sınırlamasının olmaması öngörülmektedir. Bu usul, bütün isim ve marka haklarının alan ismi almak yoluyla tecavüze uğradığı durumlarda uygulanabilir (163).

ADR-usulü çerçevesinde uygulanabilecek yaptırımlar, alan isminin geçici olarak iptali, silinmesi ve şikayet eden kimseye verilmesini kapsamaktadır (158).

Ortaya çıkan zararın tazmini imkanı bu usulde öngörülmemiş olmakla birlikte ADR-usulünün icrası için gerekli masraflara hükmedilebilmektedir (155). Şikayetçinin alan ismi tecavüzü hakkındaki dilekçesi üzerine geçici tedbirlere, özellikle alan isminin geçici olarak iptali yoluna gidilebilmektedir (156). Bu usulün icrası zaman bakımından sınırlanmamıştır. Taraflardan birinin ADR-usulüne ilişkin zaman baki-

---

kimsenin ne söz konusu isim için başvurmaya yetkili olduğunu ispatlayan ne de diğer maddi şartları yerine getiren kimsedir; sadece önce kayıt yaptıran kimsedir. Bu meyanda bu üst düzey alan isimleri ülke ve jenerik TLD'ler olabilir.

mından bir sınırlama getirmesi ve bu sürenin cerayanından sonra sadece normal dava yollarına gidilebilmesi imkanı raporda tartışılmış fakat kullanışlı bir yol olmadığından dolayı da tavsiye edilmediği belirtilmiştir (168).

ADR-usulünün en büyük faydası, uyuşmazlıkların çözümü için çok kısa bir zamanın öngörülmüş olmasıdır. Geçici iptal için dilekçe verilmesi halinde karar bir hafta içinde verilmelidir. Bu karar nihai karar için en fazla iki haftadır. Bu hızlılığın sağlanabilmesi için, yazışmalar gibi uyuşmazlıkla ilgili işlemlerin mümkün olabildiğince internet üzerinden yapılmasına imkan sağlanmalıdır (171).

ADR-usulünde henüz netleşmemiş ve tartışmaların sonucunun diğer raporlara bırakıldığı konular da bulunmaktadır. Bu konulardan biri kararlara karşı bir temyiz yolunun olup olmayacağı ve bunun usulüdür (189).

ADR-usulüne başlangıç için zamansal bir sınır öngörülmemiştir. Bu usule derhal geçilmelidir ve bu usule geçiş iki aydan daha uzun bir süre olmamalıdır. ADR-kararlarının uzman mahkemelerin kararları ile iptal edilebilmeleri mümkün olmalıdır. Burada karar veren mahkeme için ADR-usulü direktifi içinde karar verip vermeyeceği sorunu bulunmaktadır. Bunun için WIPO raporunda buna göre kayıt tarihinin uzunluğu, alan isminin kullanım tarzı ve çeşidi ve ilgili tarafların hak ve menfaatlerinin kural olarak ADR-usulü içinde dikkate alınması gerektiği gibi faktörlere bağlı olan bir öneri bulunmaktadır. Söz konusu direktifin formülü Brüksel toplantısında tartışılmıştır.

Uyuşmazlıkların çözülebilmesi için maddi hukuka dair ilkelere söz konusu raporda kısa da olsa değinilmiştir. Raporda yer alan ve "klaus prensipler-guiding principles" olarak isimlendirilen ilkeler şu şekilde sıralanabilir:

1. Tarafların hukuken korunan menfaatleri ölçüsünde taraflara hak tanınması,
2. Alan isminin kullanımının çeşidi ve süresi,
3. Alan ismi olarak tescilin süresi
4. Tescilde bulunan TLD (üst düzey alan ismi) türü,

5. Alan isminin kötüye kullanımına dair belirtiler,
6. Alan ismi ve diğer isimlerin aynılık veya benzerliğinin ölçüsü, yanıltma tehlikesinin varlığı,
7. Öncelik prensibi "first come first served- önce gelen önce alır" kuralı.

Raporda belirtilen ve uyuşmazlıkların çözümünde kullanılacak maddi ilkelerin yukarıda sıralananlardan ibaret olmadığı da burada belirtilmelidir. Özellikle Ara Rapor'un tanınmış markalarla ilgili bölümünde uyuşmazlığın çözümüne ilişkin maddi hukuk ilkeleri ayrıca önerilmiştir. Raporda ADR-usulünün icrası aşamasında kazanılan tecrübelerin ve yeni gelişmelerin uyuşmazlıkların çözümünde kullanılacak yeni maddi hukuk ilkelerinin ortaya konulmasını sağlayacağı da vurgulanmaktadır (200).

3. Tanınmış ve Maruf Markalar

Tanınmış ve maruf marka kavramı, markaların tanınmışlığı ile ilgilidir. Tanınmış marka, reklam gücünün yüksek olması, kalite sembolü haline gelmesi ve sadece o markayı taşıyan mal ve hizmetlerle ilgili çevre değil, bu çevre dışında kişilerce de bilinmesi halinde tanınmış bir markadan¹⁵; sadece o markayı taşıyan mal ve hizmetlerle ilgili çevre içinde bilinmesi halinde de maruf markadan bahsedilir¹⁶.

Tanınmış ve maruf markalar Paris ve TRIPS (Ticaretle Bağlantılı Fikri Haklar Anlaşması) Anlaşmasında özel bir korumaya kavuşturulmuştur. Tanınmış bir marka sahibi, marka hakkının ihlali halinde uluslararası anlaşmalara dayanarak ulusal makamlardan markasının korunmasını isteyebilir. Bu özel koruma ise internet ortamında mümkün olmamaktadır. İnternet ortamında bir ulusal bağlantı noktası ve de marka hukukunda söz konusu olan emtia sistemi bulunmamaktadır. Bu sebeplerle WIPO tanınmış markalar için istisnai bir koruma imkanını önermektedir. Bir uzman kurul veya Adhoc kurulu bir markanın bir veya tüm jenerik üst düzey alan isimleri için rezerve

¹⁵ YASAMAN, H.: "Tanınmış Markalar" Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 707.

¹⁶ ARKAN, S.: Marka Hukuku, C.I, Ankara 1997, s. 92.

edilip edilmeyeceğine karar vermelidir. Böylece tanınmış markalarla aynı olan isimlerin, alan ismi olarak haksız kaydının önüne geçilebilmesi sağlanacaktır (218). Tanınmış markaların bütün üst düzey alan isimleri altında (TLD) kayıt dilekçesi, merkezi bir usulle üç kişiden oluşan uzman bir kurul tarafından değerlendirilir (219). Burada ADR-usulünden farklı olarak taraflara kurulun üyelerini tayin hakkı tanınmamıştır (222). Rezerve hakkındaki kararlar, merkezi bir web sayfasında yayınlanarak ve menfaatleri zarara uğrayabilecek üçüncü kişilerin katılımı sağlanarak daha adil çözümlere ulaşılmalıdır (223). WIPO-Standing Committee on Trademarks Industrial Designs and Indications of Origin (WIPO-SCT) çerçevesinde Paris Anlaşması m.6'ya göre maruf ve tanınmış markanın tayin edilmesi gerekmektedir (227). Burada belirtilen bir takım kriterler de mevcuttur:

1. Markanın tanınmışlığının derecesini tayinde ilgili çevre,
2. Markanın kullanıldığı coğrafi alan, süresi ve kapsamı,
3. Reklam ve diğer pazarlama faaliyetlerinin coğrafi alanı, süresi ve kapsamı,
4. Markanın tanınmışlığını yansıttığı kadar markanın tescilinin ve başvurularının coğrafi alanı ve zamanı,
5. Markanın tanınmışlığına ilişkin mahkeme veya ilgili makamlarca verilmiş kararlar,
6. Markaya bağlı değer.

Bir marka adına bu zikredilen kriterlere uygun olarak üst düzey alan isimlerinin rezerve edilmesi, hiçbir şekilde ulusal mahkeme ve merciler karşısında bir yargı kararı etkisi yaratmamaktadır (225).

Ara Raporda mevcut listede zikredilen kriterlerin uygulanması ve özellikleri bakımından "uluslar arası" gTLD'ler ile ülke kodlarına ait ccTLD'ler arasında bir ayrım yapılmaktadır. Uluslar arası gTLD'lerde alan isminin kaydının zamanı ve kapsamına büyük bir anlam yüklenmektedir. Bu tür üst düzey alan isimleri altında rezerve yapılacak marka isimlerinin kaydında ulusal makamların kabulünün tanınmışlığın derecesinde otomatik bir ispat olarak değerlendirilmemesi tavsiye edilmektedir. Çünkü bu durum, adaletsizliklere yol açabilecektir

(232). Ülke kodlarına ait ccTLD'lerde ise, tanınmışlığının derecesine egemenlik sınırları içinde karar verilmelidir (234).

Raporda üst düzey alan isimleri altında maruf ve tanınmış markaların rezerve edilebilme imkanı önerisinin, marka haklarını koruma fonksiyonunun sınırlı olduğu da burada belirtilmelidir. Tanınmış ve maruf markaların üst düzey alan isimleri altında rezerve imkanıyla elde edilecek koruma, sadece markanın aynen kullanımlarına karşıdır. Alan ismi olarak rezerve edilen marka isimlerinde yapılacak küçük değişikliklerin kaydı engellenememekte ve marka hakları tecavüze uğrayabilmektedir. Böyle bir durumda marka sahibi, haklarının korunması için olağan hukuki yollara başvurabileceği gibi ADR-usulüne de gidebilir. Ara Raporda maruf ve tanınmış marka sahibinin haklarının daha iyi korunabilmesi için rezerve edilen alan ismi ile benzerlik gösteren ve yanıltma tehlikesi oluşturacak bir ismi seçen kimsenin bu ismi seçmekte haklı olduğunu ispatla yükümlü tutulması önerisi yapılmıştır (238).

Marufluk ve tanınmışlığın başlangıcında olan markaların kötü niyetli olarak hak sahibinden başkaları tarafından alan ismi olarak kaydı da mümkündür. Bu tür olaylarda uluslar arası davranış ilkelerine aykırılık mevcuttur ve Paris Anlaşması m. 10 uyarınca bu kullanımların engellenebilme imkanı vardır (241). Kötüye kullanımın tespitinde kullanılacak bir dizi kriter sıralanabilmektedir: Marka ve işaretin hak sahibinden başkası tarafından alan ismi olarak kaydının yaptırılıp daha sonra sahibine satılmaya çalışılması, kamuya ait bir menfaati kendisine kanalize etmek için alan ismi almak veya üzerinde başkalarına ait korunmaya değer çok sayıda ismi alan ismi olarak kaydettirmek gibi (244). Rapor, bu sıralanan olay grupları bakımından konu üzerinde tartışmanın devam etmesini ve kapsamlı bir kriter katalogunun oluşmasını amaçlamaktadır (245).

4. Yeni Üst Düzey Alan İsimleri (TLD)

Ara Raporda son olarak yeni üst düzey alan isimlerinin ihdası tartışılmıştır. Bu tartışmalarda bir taraftan yeni üst düzey alan isimlerinin ihdası halinde alan ismi alma özgürlüğünün sağlanmasının ve yeni rekabet unsurlarının ortaya konulmasının dilendiği diğer taraftan mevcut üst düzey alan isimlerinin ilke olarak yeterli olduğu ancak ye-

ni alan isimlerinin ihdasının alan ismi korsanlığını azaltacağı belirtilmektedir (249 vd).

SONUÇ

İnternetle ilgili ortaya çıkan diğer hukuki sorunlarda olduğu gibi alan ismi ile ilgili konularda da ulusal hukuklardan bağımsız kurallar grubu oluşmaktadır. Bu kurallar grubu, uluslar arası/ uluslarüstü özellikli bir gelişim göstermektedir. Bu sebeple uluslar arası tartışma ve gelişmelerin dışında kalmanın bir anlamı yoktur. Nihayetinde uluslar arası bu tartışmaların takibi de zorunludur. Ülke hukuku ile uyumlu ve maddi adaletin gerçekleştirilmesine yönelik çözümlerin sağlanabilmesi, söz konusu kuruluşlarda etkili bir temsile bağlıdır.

Türk hukuku bakımından alan isimleri ile ilgili sorunlar henüz mahkeme kararlarına aksetmemiş olmakla birlikte önümüzdeki yıllarda alan isimleri ile ilgili uyuşmazlıklar gündeme gelecektir. Bu uyuşmazlıkların çözümlenmesinde mahkeme uygulayacağı mevcut iç hukuk kurallarını yorumlarken Ara Raporda ortaya konulmuş olan tartışmalardan yararlanma imkanına sahiptir.